

تحلیل محتوای
نیایش‌های
ماه شعبان

ملیحه فرد حسینی

موسسه فرهنگی
دین پژوهی بشر

تحلیل محتوای نیایش های ماه شعبان

ملیحه فرد حسینی

تحلیل محتوای نیایش های ماه شعبان / تهیه و نشر: مؤسسه فرهنگی دین پژوهی
بشرا / نویسنده: ملیحه فرد حسینی / نظارت: مهدوی راد، مهریزی / ویرایش: علی اکبر
شایسته نژاد، علی باقری فر / حروفچینی کامپیوتری: مجید زندی / صفحه آرایی و
طرح جلد: فاضل قاسم نام / لیتوگرافی، چاپ و صحافی: باقری / چاپ اول: ۱۳۹۴
/ شمارگان: ۱۰۰۰ / قیمت: ۱۰۵۰۰ تومان

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، خیابان خواجه عبدالله
انصاری، خیابان مدائن، کوچه اتناک، کوچه علایی شرقی،
پلاک ۱۴ (جدید)، واحد ۵، تلفن: ۲۲۸۶۶۰۵۹
پست الکترونیکی: boshra_iran@yahoo.com
قم: خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه اول، واحد ۱۲۰
تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۳۴۸-۹

سرشناسه:	فرد حسینی، ملیحه، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	تحلیل محتوای نیایش های ماه شعبان
مشخصات نشر: تهران:	مؤسسه فرهنگی دین پژوهی بشرا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۱۵۶ ص.:	جدول، نمودار؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م.
شابک:	۷-۶۰-۵۴۰۸-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیبای مختصر
یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی:	http://opac.nlai.ir قابل
دسترسی است	
شماره کتابشناسی ملی:	۳۸۱۹۳۳۴

فهرست مطالب

پیشگفتار ۹

اشاره ۱۳

فصل اول: کلیات ۱۵

مقدمه ۱۶

دعا در قرآن ۱۷

دعا در روایات و سنت ۲۰

فضیلت ماه شعبان ۲۱

دعاهای ماه شعبان از دیدگاه شیخ طوسی ۲۳

فصل دوم: گزارش ادعیه ۲۵

اول: دعای سوم شعبان، روز میلاد امام حسین (ع) ۲۶

دوم: دعای امام حسین (ع) در واپسین ساعات عاشورا ۲۹

سوم: صلوات شعبانیه ۳۱

چهارم: استغفار ۳۴

پنجم: ذکر حضرت رسول اکرم (ص) در چند سجده نیمه شعبان ۳۵

ششم: سجده دیگری از حضرت رسول اکرم (ص) ۳۹

هفتم: دعای زیارت امام زمان (عج) در شب ولادت آن حضرت ۴۰

هشتم: دعای امام صادق (ع) در شب نیمه شعبان..... ۴۳

نهم: دعای کمیل..... ۴۵

دهم: دعای روز آخر شعبان و شب اول رمضان..... ۶۲

فصل سوم: تحلیل محتوای ادعیه ۶۲

الف) تحلیل مؤلفه‌های مهم و محتوایی ادعیه ماه شعبان..... ۶۹

دعای اول..... ۶۹

۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد..... ۶۹

۲. تحلیل ساختار دعا..... ۷۱

تحلیل آیات ادعیه..... ۷۳

تحلیل ادبیات ادعیه..... ۷۳

دعای دوم..... ۷۵

۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد..... ۷۵

۲. تحلیل ساختار دعا..... ۷۵

دعای سوم..... ۷۷

۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد..... ۷۷

۲. تحلیل ساختار دعا..... ۸۰

دعای چهارم..... ۸۱

۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد..... ۸۱

۲. تحلیل ساختار دعا..... ۸۱

دعای پنجم..... ۸۲

۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد..... ۸۲

۲. تحلیل ساختار دعا..... ۸۴

دعای ششم..... ۸۵

۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد..... ۸۵

۸۵	۲. تحلیل ساختار دعا
۸۶	دعای هفتم
۸۶	۱. تحلیل مؤلفه‌های پر کاربرد و مهم
۸۹	۲. تحلیل ساختار دعا
۸۹	تحلیل ادبیات دعا
۹۰	دعای هشتم
۹۰	۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد
۹۰	۲. تحلیل ساختار دعا
۹۲	دعای نهم
۹۲	۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد
۹۷	۲. تحلیل ساختار دعا
۹۹	دعای دهم
۹۹	۱. تحلیل مؤلفه‌های مهم و پر کاربرد
۱۰۲	۲. تحلیل ساختار دعا
۱۰۲	تحلیل ادبیات دعا
۱۰۳	ب) نگاهی اجمالی بر محتوای ادعیه ماه شعبان
۱۱۲	ج) تحلیل مفاهیم مشترک ادعیه ماه شعبان
۱۲۸	جدول و نمودارها
۱۳۰	خلاصه و نتیجه تحقیق
۱۳۵	فهرست منابع
۱۴۹	نمایه احادیث
۱۵۱	پرسش‌نامه

پیشگفتار

ایسن دعا تو امر کردی ز ابتدا ورنه خاکی را چه زهره این بُدی؟
چون دعامان امر کردی ای عَجاب! این دعایِ خویش را کن مُستجاب

(مثنوی معنوی، دفتر ششم، ۲۳۱۹-۲۳۲۰)

دعا ارتباطی دو سویه بین انسان و خداست؛ خدا کلمات خود را از طریق وحی به انسان ابلاغ کرده است. مستقیماً به پیغمبر و غیر مستقیم به همه افراد نوع بشر. و از انسان خواسته است که به مفاد وحی پایبند باشد. یکی از آموزه‌های وحی فراخوانِ آدمیان به دعا و دادنِ رخصت برای گفت‌وگو با خداست. بنابراین انسان نیز در ارتباطی شفاهی و در جهت صعودی با خدا سخن می‌گوید و از این طریق به آفریننده و پرورش‌دهنده خویش تقرّب می‌جوید و چشم امید دارد که خداوند مهربان سخنش را بشنود و خواسته‌اش را برآورد.

انسان در ارتباط خویش با خدا نه محدود به زمان خاصی است و نه مُلزم به برگزیدن مکان خاص، و نه مجبور به فاکتور گرفتن بخشی از نیازها و موظف به طرح نیازهایی ویژه با خدا. آدمی در هر زمان و مکان و با هر زبان و بیان می‌تواند با خدای خویش ارتباط برقرار سازد و هر خواسته‌ای را با او

در میان بگذارد و یا حتی فقط با او درد و دل کند بدون اینکه هیچ درخواستی را مطرح نماید. در عین حال روح گزینش‌گری و خصلتِ تعالی‌جویی به انسان می‌آموزد که بهترین خواسته‌ها را در معنوی‌ترین لحظه‌ها و با بهترین لهجه‌ها، با معبود یکتا در میان بگذارد.

ماه‌های رجب، شعبان و رمضان و روزها و شب‌هایی خاص از این ماه‌ها، بهترین اوقات برای دعاست و ادعیه‌وارده از پیشوایان معصوم و بندگان مخلص خدا، حاوی برترین مضامین در زیباترین ساختار و جذاب‌ترین بیان است.

ترنم این دعاها در زمان‌های یاد شده «وسیله‌ای است بسیار مهم و مؤثر، برای قرار گرفتن در حرکت عامّ تعالی و جودی، و عامل بی‌مانندی است برای وسعت بخشی به وجود خویش، عظمت رسانی به روح، گستردگی دادن به جان، بصیرت‌آموزی به خرد، روشنی‌بخشی به دل، طهارت‌دهی به وجدان، و جهت‌دهی به حضور» در محضر پروردگار همه‌جا حاضر. بر پایه این معرفت است که امام خمینی آن عارف واصل و نیایش‌گر صادق فرمود: «این سه ماه رجب و شعبان و ماه مبارک رمضان، برکات بسیار نصیب انسان می‌نماید. البته مبدأ همه، مبعث است.» هم ایشان در ادامه می‌گویند: «و شرافت این سه ماه در زبان‌ها و بیان‌ها و در عقل‌ها و در فکرها نمی‌گنجد. و از برکات این ماه‌ها ادعیه‌ای است که وارد شده است در این ماه‌ها» (صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۴۵۶)

مؤسسه فرهنگی دین‌پژوهی بُشرا در راستای انجام رسالت خویش - که از آن جمله است توسعه فرهنگ نیایش و آشنا ساختن مخاطبان با معارف دعاها و معصومان علیهم‌السلام - اقدام به تهیه سه جلد کتاب در تحلیل محتوای نیایش‌های ماه رجب، شعبان و رمضان نمود. متن اولیه این کتاب‌ها پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم‌ها حاجی حسنی، فرد حسینی و ایمانی‌جو بود که تحت نظر و به راهنمایی اساتید گرانقدر حجج اسلام آقایان دکتر مهدوی‌راد و دکتر

مهدی مهریزی تهیه شده بود. با نظر مشورتی اساتید یاد شده و مساعدت نویسندگان محترم، با کاستن ها و افزودن هایی به صورت حاضر بازآفرینی شد تا استفاده آن برای عموم سهل تر باشد.

متن حاضر دومین جلد از این مجموعه سه جلدی است که با سپاس از لطف اساتید محترم و آرزوی کامیابی برای نویسندگان معزز، تقدیم خوانندگان علاقمند می شود. این پیشگفتار را با اشعاری از مولانا جلال الدین محمد بلخی به پایان می بریم، آنجا که در مناجات با خالق بی همتا گفت:

یاد ده ما را سخن های دقیق	که تو را رحم آورد آن، ای رفیق!
هم دعا از تو، اجابت هم ز تو	ایمنی از تو، مهابت هم ز تو
گر خطا گفتیم، اصلاحش تو کن	مُصلحی تو ای تو سلطانِ سخن!

علی باقری فر

اشاره

خداوند بزرگ را بسیار سپاس گزارم که این توفیق را به بنده حقیر خود عنایت فرمود تا ساعاتی از روزهای پایان سال ۹۳ را در انس با دعا بگذارند. از واسطه‌ی این فیض مدیر محترم مؤسسه فرهنگی دین‌پژوهی بشرا، جناب آقای علی باقری‌فر نیز که لطف ایشان همیشه شامل حالم بوده، نهایت تشکر و قدردانی را دارم.

تبدیل «پایان‌نامه» که کاری نسبتاً تخصصی و با ساختاری مشخص برای بروز قدرت استنباط و تولید دانش است، به «کتاب» که نوشتاری برای استفاده عموم مردم می‌باشد، کاری ظریف و نیازمند دقت است. زیرا از طرفی باید به رسم امانتداری، حاصل زحمات نویسنده محفوظ بماند و از طرف دیگر برخی موارد خاص که مورد استفاده عموم خوانندگان نیست، حذف شود. اینجانب با نهایت دقت سعی کردم که هر دو موضوع را مورد توجه قرار دهم و اثری مفید و مناسب فراهم آورم. بر این اساس تغییرات زیر در پایان‌نامه سرکار خانم ملیحه فردحسینی که - با نظارت اساتید گرانقدر حجج اسلام آقایان مهدوی‌راد و مهریزی تهیه شده است - ایجاد شد:

۱. ویرایش نوشتار و اصلاح برخی نارسایی‌ها در عبارات و اغلاط تایپی

۲. حذف مطالب مربوط به تاریخچه نگارش دعا و سیر تحول آن

۳. حذف مطالب مربوط به شرح‌ها، تعلیقه‌ها و ... و تاریخ زندگی و آثار شیخ طوسی
۴. حذف مطالب مرتبط با تدوین کتاب مصباح‌المتجهد
۵. حذف مطالب مربوط به سند شناسی و توثیق و تضعیف رجال
۶. حذف مطالب مرتبط با آرایه‌های ادبی، فصاحت و بلاغت
۷. حذف جدول‌ها و نمودارهای غیر ضروری
۸. پردازش عبارات و جملات و تصحیح نارسایی برخی عبارات‌ها
۹. تغییر لحن برخی عبارات اقناعی و هیجانی - که بیشتر با سخنرانی تناسب دارد - به عبارات برهانی متناسب با پژوهش و تحقیق
۱۰. نگارش علائم سجاوندی و اصلاح آن در حد امکان
۱۱. تقدیم و تأخیر برخی مطالب به دلیل اهمیت و اولویت
۱۲. اصلاح برخی ترجمه‌ها (انتقال فعل به آخر جمله؛ روانسازی مفهوم عبارت)
۱۳. حذف بخشی از منابع، و نمایه آیات و اشخاص
از خداوند بزرگ برای همگان آرزوی سلامت و سعادت دارم.

علی اکبر شایسته نژاد

عضو هیأت علمی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

اسفند ماه ۱۳۹۳